

Tale af Sarah Giersing – forskningsbibliotekar ved Nationale Fotomuseum på Det Kongelige Bibliotek – ved åbningen af udstillingen *Ung i Randers 1978–1979 set af Finn Larsen og Lars Johansson* på Øksnehallen i København, 18. juni 2016.

Kan du forestille dig at være sammen med teenagere i to hele år? Altså ikke din egen søn eller datter, børn, som du har udviklet en evne til at holde af uanset, hvordan de skaber sig. Nej; teenagere i flertal. I flok. Det er man vist kun rigtig klar til, hvis man selv er en af dem. Men det var det, Finn Larsen og Lars Johansson gjorde frivilligt dengang i Randers. Eller, det var deres job, så frivilligt er nok det forkerte ord. De to – der selv var ret unge, men dog ude over teenage-årene - var ansat på Kulturhistorisk Museum Randers. Deres daglige opgave var at dokumentere byens liv. Men de tog også aftenerne i brug. De ringede rundt for at høre, hvad der var gang i. De mødte byens unge i klubben, ved grillbaren, i sportshallen. De festede på værelserne. Grænsen mellem fritid og lønarbejde flød ud. De to ser ud til at have investeret mere end blot deres arbejdskraft i et projekt, der endte med at blive noget helt særligt både i dybde og i skala.

Finn og Lars var ikke de første museumsansatte, der blev grebet af at dokumentere den tid, de selv levede i. Hvor museer traditionelt havde beskæftiget sig med at indsamle materielle levn fra en fjern fortid eller at bevare det, der var ved at forsvinde, opstod der i løbet af 1970erne en stærk interesse for at dokumentere samtiden. Samtidsdokumentation er stadig et vigtig opgave for museerne i Danmark i dag. Der er fx blevet gennemført store undersøgelser af arbejdernes forhold på tobaksfabrikker eller livet for au pair piger i Danmark, og lige nu er Nationalmuseet i gang med at dokumentere flygtninges ankomst til Europa. Hvor de museumsansatte tidligere var henvist til at udforske historien gennem de genstande og arkivalier, der så at sige havde overlevet tidens tand, kunne de nu selv skabe deres kildemateriale - i samarbejde med de mennesker, der selv levede midt i de fænomener, der skulle undersøges. Museumsansatte blev til feltarbejdere – forskere, der kunne investere deres egen krop, sanser og værdier i undersøgelsen af det, de skulle se på.

Finn og Lars talte med unge mennesker i Randers, det var dem og deres liv, der var feltet. De lavede udstillinger med og om de unge, og de lavede film. Der blev virkelig produceret materiale i løbet af de to år. Men det blev kameraet, de to især så de unge med. De var inspireret af den dokumentariske tradition, og de kunne kombinere en kunstnerisk indføling med etnologens udforskende og registrerende blik. Fotografierne er ret nøgterne i deres udseende. De fleste er skudt lige på, de har en eller flere personer i centrum. De har større vægt på at indfange ansigternes bevægelse og kroppenes gestik end på at fortolke en særlig stemning eller en bestemt situation. De enkelte fotografier fremstiller ikke såkaldte "afgørende øjeblikke". Alligevel får vi – gennem personernes udtryk – indtryk af, at fotografierne har været til stede i noget vigtigt. Og det indtryk forstærkes af fotografiernes mængde. I projektets monumentalitet, i selve dets omfang og intensitet, ligger en stor del af dets værdi som dokument.

Men hvad var det så egentlig, de to fotografer dokumenterede? Hvad så de på? De så det sociale liv, der udspillede sig blandt Randers' unge, når de havde fri fra familien og skolen. Det, der foregik rundt om flippermaskinen eller foran den lukkede købmand. På dansegulvet til en fest, i en kammerats værelse, eller i kliquen, der mødes omkring knallerterne. De så det, der foregik *mellem* de unge. De signaler, de sendte til hinanden – med deres tøjstil, med deres frisurer, der fortalte

andre med en slags kodesprog, om de var til disco eller måske motorcykler. Og de så de signaler, de unge sendte med deres bevægelser og øjekast. De smil og blikke som var invitationer til sjov, til intimitet, og som var del af et indforstået sammenhold. Med kameraet kunne det altså lade sig gøre at registrere det her særlige sprog uden ord. Som man ikke kunne forevige på andre måder, hverken med en båndoptager eller en skrivemaskine eller i form af fysiske genstande. De to fotografer havde blik for de unges samvær.

Måske er det fællesskab, billederne viser os, et fællesskab som blev holdt sammen først og fremmest af teenage-alderens sociale hunger og provinsbyens manglende tilbud til unge – af de unges "Nothing Else To Do". I en samtidig artikel, som er genoptrykt i den avis, der ledsager udstillingen, bliver fotoreportagen læst som en indirekte kritik af voksensamfundets svigt. Skribenten anlægger det tidstypiske perspektiv, at forældrene har overladt de unge til sig selv eller "fremmede fritidspædagoger", fordi de selv har travlt med deres farve-TV, bilvask og parcelhuset, og han skriver, at det ikke er noget venligt eller varmt miljø, de unge må færdes i. Det kan godt være, at der er noget om det. Men når jeg ser på billederne i dag, er det altså ikke det, der slår mig. Det er derimod fællesskabet mellem de unge, varmen og vellysten ved det at være sammen.

Prøv nu at forestille dig selv at være teenager. Igen. Det er faktisk ikke så svært, vel? Det er som om, at minderne fra den tid melder sig lettere end alle andre. Psykologerne taler om en form for erindrings-tæthed i perioden, hvor man går fra at være barn til voksen. Erindringsbumpet kalder de det. Teorien siger, at hvis et menneske, der er vokset op i en moderne, vestlig kultur som den europæiske eller nordamerikanske, ser tilbage på sit liv og forestiller sig forløbet som en slags graf fra fødsel til nu, så vil der være en ekstra stor ophobning af minder fra alderen 15-25. Et erindringsbump på vejen. Det skyldes, at det er i den periode, de fleste mennesker for første gang oplever skelsættende begivenheder på egen hånd. Det gør indtryk.

Måske er det derfor, at de her billeder så effektivt vækker minder fra min egen teenage-tid. De er en slags negativer, som jeg kan bruge til fremkalde mine egne erindringer. Når jeg kigger på de unge i Randers, mærker jeg mine egne oplevelser vende tilbage. De træder frem som klare efterbilleder for mit indre blik, og de efterlader mig med fysiske fornemmelser fra nogle helt særlige stunder: Svimmelheden af at strejfe en fremmed hånd i mængden; det løfte om intimitet, det kunne indebære. Knuden i maven fra dengang ham jeg var forelsket i, kyssede hende med krøllerne. Suget af glæde ved et grineflip, der kunne inkludere alle i rummet. Det fællesskab og den dybe kontakt, der for første gang i teenagealderen opstod mellem mig og nogle mennesker, der ikke tilhørte min biologiske familie. Og alle de glæder og sorger, der fulgte med det. Det der nærmest alment-menneskelige landskab af følelser og forventninger, et Teenage Wasteland, for nu at låne et udtryk fra et hit med The Who fra 1970'erne.

Billederne vækker min personlige nostalgi. Men de får mig også til at overveje, om det stærke sociale fællesskab, som fotografierne formidler, måske er noget der er ved at forsvinde, noget der hører fortiden til? At jeg måske genkender det især, fordi jeg selv tilhører en generation, der trods alt er tættere på årgangene 1978-79 end dem, der er teenagere i dag. I en rørende tekst fra 2016, som også er trykt i udstillingsavisen, kan man læse, hvordan Emma Poppe, der selv er født i Randers men i 1993, ser billederne. Hun skriver, at fotografierne portrætterer en ungdom, der er u-scenesat og nærværende. Hun beskriver, hvordan hun og hendes venner i dag har mange flere digitale kontakt-kanaler og kommunikations-platformer til rådighed. Men at kontakten ikke er lige

så nem at tage mere. At hende og hedes venners veje oftere krydses virtuelt end fysisk. Og at det ikke nødvendigvis er det samme som *at være sammen*. Måske bliver nærværet aldrig mere det samme, fordi alle altid lidt er et andet sted?

Udstillingen "Ung i Randers" vækker altså genkendelse hos os, der har været teenagere. Os, der stadig slæber rundt på et ømt og vidunderligt blåt mærke af et erindringsbump fra den tid. Men den dokumenterer også noget mere generelt: nogle kulturelle forhold, der var særlige for Randers i 1970'erne. En ungdomskultur, der nu er afløst af en anden. I dag lever en generation af "Phono Sapiens", dem som er vokset op med en mobiltelefon i hånden. De dokumenterer sig selv på alle kanaler, og deres netværk og fællesskab skal ses med en helt anden optik.

Denne udstilling er en genudstilling. Dermed dokumenterer den også sig selv. Den vidner om, hvordan to kunstnere fandt en form. Hvordan de hver især tog afsæt i den etnologisk inspirerede dokumentar-tradition. Og den dokumenterer også samtidsdokumentarismens idealistiske heyday. Som museumsmenneske i 2016 bliver jeg helt forpustet over at iagttage, hvor meget dedikation og hvor mange, mange menneskelige resurser, der er blevet investeret i dette projekt. Det gælder i øvrigt også en lang række andre personer end Finn Larsen og Lars Johansson, og de fortjener alle stor respekt for deres indsats. Jeg håber, at nogle af os, der arbejder på museer i dag, kan efterlade noget, der er lige så gennemarbejdet, langtidsholdbart og frem for alt opmærksomt som "Ung i Randers" har vist sig at være.

/ Sarah Giersing 18.06.2016